

Odchov telat

Podle šetření VÚŽV v Praze-Uhřetěvesi v roce 2012 činily průměrné ztráty v odchovu telat v našich podnicích 12,5 %, podle plemenné příslušnosti v rozmezí od 11,3 % u holštýna a do 14,5 % u českého strakatého skotu. Úhynem tyto ztráty dosáhly 6,2 %. Na sto krav tak v průměru připadá 95,6 telete. Přesto jsou mezi jednotlivými podniky obrovské rozdíly.

Ze šetření totiž vyplynula i další skutečnost, že četnější problémy, a tím i častější úhyny bývají v podnicích s nižší užitkovostí.

»Ze 75 % připadají tyto ztráty v prvním roce života na první měsíc po narození. Příčinami z 56,5 % jsou průjmy, následované z 22,5 % respiratorními potížemi,« recitoval v úvodu průzkum VÚŽV ing. Jiří Burdych, MBA na semináři VVS Verměřovice s příznačným názvem Telata 2013. »O tom, že chovatelé mají stále co zlepšovat, není tedy pochyb. Proto jsme po pár letech zvolili pro náš seminář právě téma týkající se odchovu telat.«

Kritické body odchovu

»Mnozí chovatelé si často myslí, že zjištěním původce, který má na svědomí úhyn telat, mají v boji vyhráno. To se ale šeredně pletou. V první řadě není původce, ale slabina odchovu. Proto je zapotřebí v první řadě udělat audit chovu a nalézt kritická místa. Bez toho se nikdy nepodaří patogeny v chovu potlačit na tolik, aby se úhyny do-

staly na snesitelnou úroveň,« míní MVDr. Tomáš Haloun, soukromý veterinární lékař.

Mezi tyto kritické body v odchovu telat patří kolostrální imunita, dezinfekce pupku a prostředí, podávání mléka vs. mléčné náhražky, rehydratace a teprve poté původci nákaz.

Průjmy

Nejčastějšími původci průjmových onemocnění je *Escherichia coli* (39 %), následovaná smíšenými infekcemi (35 %), dále se stále častěji vyskytují kryptosporidie (11 %) a rota a koronaviry (9 %).

Kryptosporidii způsobují nejčastěji *C. parvum*, *C. muris*, *C. felis* a *C. andersoni*, jejichž vývoj probíhá většinou v tenkém střevě, kde dochází k atrofii klků a narušuje se enzymatická aktivita buněk a následně i resorbce. Dodatečně se tvoří podmínky pro uchycení dalších původců onemocnění, např. *Escherichia coli* či rota a corona viry.

»Kryptosporidii nejčastěji propuká ve stáří pěti až čtrnácti dnů. Ačkoli nedoporučují identifikaci původců podle barvy a konzistence výkalů, lze pro zpětnou vazbu uvést, že takto postižená telata mají výkaly hnilobné, profúzní, vodnaté žlutozelené barvy,« uvedl MVDr. Haloun. »Oocysty kryptosporidií lze zničit při teplotě 60 – 70 °C během pěti minut.«

Bovinní rotavirus způsobuje nejčastěji subklinické potíže a objevuje se v organismu již 15 hodin až třetí den po narození. Průjmovým onemocněním se projevuje až desátý až čtrnáctý den věku, kdy je následován teplotou, nechutenstvím a malátností. Výkaly jsou jogurtovitého vzhledu.

Coronaviry se objevují pátý až jednadvacátý den života, přičemž nakažení se datuje na 18 až 36 hodin věku. Coronaviry se podepisují na sliznici střeva rozpadem buněk a krypt, čímž jsou pro tele nebezpečné. Výkaly jsou vodnaté se sraženinami ve žlutavé barvě.

Escherichia coli narušuje sliznici tenkého střeva, narušuje enzymatic-

kou aktivit a působí poruchy trávení, navíc produkují verotoxin, který druhotně poškozuje sliznici střeva. Výkaly jsou vodnaté až žluté. Enterotoxigenní kmeny E.C. však dokážou v důsledku produkce enterotoxinu působit apatii zvířat s dehydratací v důsledku vodnatého průjmu a v konečném důsledku i úhyny.

Také *Clostridium perfringens* vyvolává onemocnění s průjmy. Postihuje sliznici střeva, kterou ničí svými toxiny v takovém rozsahu, že po nechtěném a horečce přichází velmi rychle kolika a křeče až náhlá smrt.

Kokcidiózu způsobuje až deset různých druhů parazitů. Důležité je, že mají vývojový cyklus rozdělený na vývoj ve sliznici střeva a pobyt ve vnějším prostředí v podobě spor, které jsou velmi odolné a následnou infekci působí po olizování okolí. Proto je velice důležité dodržovat hygienu prostředí, případně použít tepelnou dezinfekci 60 až 70 °C po dobu jedné minuty. V případě kontaminace organismu rychle nastupují průjmy s příměsí krve.

Pomoc

Jak postupovat po zjištění problému? Základem všeho je v první řadě hygiena prostředí. Po nastartování kolostrální imunity je důležitá dezinfekce pupku. Po kolostrální výživě ji střídá mléčná výživa, kde je na pořadu dne otázka zda krmit odpadní mléko či mléčnou náhražku. Pokud se nepodaří telata od průjmů ochránit, musíme se postarat o správnou rehydrataci organismu.

Kolostrální imunita

»O kolostrální imunitě je řečeno mnoho faktů. Tím nejdůležitějším je včasné napojení telete mlezivem. Během první dvou až tří hodin by mělo tele přijmout 1,5 až dva litry mleziva, do šesti až osmi hodin by mělo množství přijatého mleziva činit 5 % tělesné hmotnosti, do 24 hodin pak 10 %,« uvedl MVDr. Tomáš Haloun. »Nesmíme však zapomínat, že zkrmované kolostrum musí být odpovídající kvality, tedy s obsahem dostatečného množství imunoglobulinů.«

Problémy s příjmem mleziva u komplikovaných porodů, kdy u telat posléze vznikají acidózy, či u dvojčat vedou k jednoznačnému rozhodnutí využití drenče. Také v případech, kde selhává lidský faktor a důslednost při napájení telat mlezivem, je vhodné využívat tento způsob, ačkoli není přirozený, je příjem kolostra v optimálním množství zaručen, včetně prokázání vyšší hladiny protilátek v krvi.

Jakým způsobem lze kontrolovat dostatečné napájení mlezivem? Při stanovení IgG platí minimální obsah 15 gramů na litr mleziva. Lze

provést také stanovení precipitačním testem se síranem zinečnatým, či zákalový test, nebo glutaraldehydový test. Pro techniky ve stáji je výhodné stanovení na základě refraktometrie krevního séra. »Kontrola včasného a dostatečného příjmu mleziva a obsah protilátek v krvi by měla být základem odměňování ošetřovatelů telat. Tímto způsobem můžeme docílit velké úspory za případné úhyny a léčbu nemocných telat,« upozornil MVDr. Haloun.

Ošetření pupku

Dalším kritickým bodem v odchovu telat mnohdy bývá správné ošetření pupečního pahýlu a zamezení průniku infekce. Pro praktické účely se často využívá sprejování, avšak co se týká důkladnosti, má namáčení podstatně lepší účinek. Důležitá je také častá výměna dezinfekčního prostředku, ale i hygiena podestýlky v boxech.

Mléčná výživa

Po podávání kolostra nastává okamžik rozhodování zda zkrmovat mléko či mléčnou náhražku. V obou případech je nutné znát kvalitu. Je lepší krmit okyselené mléko než-li špatnou krmnou náhražku a naopak lepší krmit kvalitní sušené mléko než odpadní mléko léčených mastitidních krav.

Mléčné náhražky mohou obsahovat až 50 % nemléčných složek, proto by kontrola receptury před nákupem měla být naprostou samozřejmostí. Obsah hrubé vlákniny by neměl přesáhnout 0,5 %, optimum však činí 0,2 %. Obsah popelovin do 8,5 % vypovídá o minimálním procentu nemléčného proteinu.

Důležitá i zde je kontrola množství a koncentrace ředění sušeného mléka. Rozdíl při ředění 1:11 a 1:12 v případě krmení dvakrát denně tři litry činí půl kilogramu! U ředění 1:7 v porovnání k 1:8 a podávání dvakrát denně tři až čtyři litry to dělá dokonce 0,75 až jeden kilogram rozdílu.

Narozené tele potřebuje denně kilogram sušiny.

Pasterizace odpadního mléka je levná, nutriční hodnota je optimální a zahřátím po dobu 30 minut na 60,5 °C vyhovuje i pro zamezení přenosu paratuberkulózy, avšak stále se zde vyskytují rezidua antibiotik.

Dehydratace telat

S perorální rehydratací je vhodné začít již při 5% ztrátě tekutin, kdy ještě se příznaky nevyskytují. Při snížené elasticitě kůže je již nutné s rehydratací začít. U 40kg telete je to asi tři litry roztoku. Je vhodné mít připravený jeden roztok, který umíme v případě potřeby teleti podat. V případě užití přípravku s obsahem bikarbonátu bychom měli podání

střídat s podáním mléka s odstupem čtyř hodin. Přípravky s acetátem, citronany či laktátem lze podávat zároveň s mlékem.

Vlivem sekrečních průjmů však mnohdy dochází k izotonické dehyd-

rataci a je třeba využít infuzní terapie, kdy se podává hyperosmotický roztok 7,2 % NaCl v dávce čtyři až pět ml na kilogram hmotnosti během pěti minut.

Text a foto Soňa Jelínková

Dostatečné napojení mlezivem

Koncentrace bílkoviny (g/l)	Pasivní transfer	Riziko onemocnění
<50	narušený	vysoké
50 – 54,9	částečný	střední
≥ 55	dostatečný	snížené

Stájový test celková bílkovina (12 telat ve stáji 24 hodin až 7 dnů)

10 telat	≥ 55 (g/l)
2 telata	50 – 54,9 (g/l)
0 telat	<50 (g/l)

Rozdíly ve složení mleziva v jednotlivých nádojích

	Bílkovina	Tuk	Laktóza	Spec. hmotnost
1. nádoj	14	6,2	2,7	1,0537
2. nádoj	8,4	3,9	3,9	1,0345
3. nádoj	5,1	5,4	4,4	1,0297

Symptomy dehydratace

Ztráty tekutin	40 kg tele	Symptomy
5 %	do 2 l	žádné
6 – 8 %	asi 3 l	snížená elasticita kůže
10 %	asi 4 l	zapadlý bulbus
12 %	Asi 5 l	ulehnutí, koma